

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ØRREGAARD

ØRREGAARD

ØRREGAARD

SKREVET I ANLEDNING AF
SVENNING LARSENS
70-AARS FØDSELSDAG

AF EN BARNDOMSVEN
HJEMSTAVNSFORFATTER CONRAD UNDERSTRUP
PAA OPFORDRING AF DØTRENE

KØBENHAVN MCMXLIII
INDUSTRI-TRYKKERIET

Overretssagfører Svenning Larsen

Ørregaard

ØRREGAARD

Cirka 500 Alen Syd for Ørre Kirke laa i sin Tid Herregaarden Ørregaard, som forlængst er helt forsvunden. Borggaarden laa i Syd, kun faa Alen fra Storaan. Dens noget ophøjede Grund ses endnu. Graver man lidt i Jorden, vil man se, at Fylden er taget af Hedebrinkerne; men Grunden skal have været meget højere end den er nu.

Midt paa Borgpladsen ligger en stor Sten, som ligger der efter den forrige Ejer Anton Nielsens udtrykkelige Ønske, han har endog til daværende Ejer betalt en lille Sum for at Stenen altid skulde beholde sin Plads her.

For en 50 Aar siden var der endnu ret dybe Voldgrave om Borggaardens Plads. Ladegaarden, som laa norden for, har vist ogsaa været befæstet. Det var naturligvis for Befæstningens Skyld, at Gaarden blev lagt saa nær ved Aaen.

Det var jo interessant, om den gamle Gaardsplads havde været fredet, men Niels Sørensen lod Pladsen jævne, saa Ploven kunde gaa over den. I flere Aar har den ligget ud til vedvarende Græs.

Her laa altsaa Ørregaard ret godt for sin Mark, Gaardens Indmark. Men hvor var dens Gods? Der kunde jo ikke blive nogen Herregaard af den Mark i Nærheden af Gaarden. Godset laa i Sinding Sogn, men uden direkte Forbindelse med Gaardens Indmark. Vejen dertil gik over en Bro Øst for Ørre Kirke, men saa skulde man over Sonnebjergs Mark for at komme til Udmarken. Marken gik fra Stora Vest for Kragssnap og henved 1 Mil i Øst til Tjørring Sogn. Til Kragssnap hørte ca. 600 Tdr. Ld. Og til Gaarden Skree, der den Gang kaldtes et Gadehus, hørte 150 Tdr. Ld. Det lader til at være en almindelig Antagelse, at Schæferigaardens Mark paa ca. 300 Tdr. Ld. ogsaa hørte til Ørregaard. Her laa altsaa samlet antagelig en 1000 Tdr. Ld., overvejende Hede og Mose. Det værdifuldeste var de 3 Gaarde i Kragssnap.

Dette store Jordstykke laa jo meget bedre for Sindinggaard end Ørregaard. Derfor har Herremændene paa Sindinggaard jo nok spekuleret paa at faa det underlagt Sindinggaard. Dette lykkedes for Jens Mogensen, som vi vil se af dette Skøde.

ET DOKUMENT FRA ØRREGAARD

Jeg Jens Kaas thill Ørregaardt. Gjør alle Witterligt och Kiendis med thette mitt obne breff for mig och mine Arffuinger, at jeg med min frii villge och Velberaad Houff Haffuer Soldt, Skiødt och Alldelis affhendt, fraa mig och mine Arffuinger, Och thill Ærlig och Velbiurdig Mannd Jenns Mogenszenn thill Sindinggaardt och hans Arffuinger, Thisze effternn mine gaarde och Godtz, Ligendis wdj Hammerum herrit wdj Sinding Sogenn wdj Kragznap by, Som er thre gaarde, Thenndt enne som Christenn Olluffszen iboer, Skyllder gaarden Alldsamen Aarligen Rug ij*) Tønner, Smør ij Harbopund, Skouffwogen j, Skouffsuin j, Føenød j, Lamb j, Gaasz j, Hønns ij, Giesterij j daller, Thennd Anden Niels Lauriszenn iboede, Skyllder samme gaardt Rug ij Tønner, Smør ij Harbopund, Skouffwogen j, Skouffsuin j, Føenød j, Lamb j, Gaas j, Hønss ij, Giesterij j daller, Thennd Thredie Jenns Laszenn och Peder Suendszenn iboer, Skyllder Gaardenn Alldsammen, Roug ij Thønner, Smør ij Harbopund, Skouffwogen j, Skouffsuin j, Føenød j, Lamb j, Gaasz j, Hønss ij, Giesterij j daller, Noch ett Gadehus Kalldis Skree, Peder Niellszenn iboer Skyllder Aarligen Smør j pund, Huilke forne mine Gaarde och Godz wdj Kragznap som med thenndt gaardt ieg tillfornn thill hannom haffuer Skiøtt, Soldt och Affhendt, er Kragznap bye aldsamen med ald theris Rentte och Rette tilliggelde, Som er met husze, øde och byggit, Agger och Eng, Skouf och marck Fiskerwand och Thørffuegrøfft och lyngslett, hiede, Kier och moze, Forte och Fellitt, Indtett med allt undertagitt i nogenn maade, Aff det som nu ther thilliger och aff Arriltdtz thied thilligett Haffuer, bode inden marck och wdenn marck, Och bør ther thill att Føllge och lige med Rette, thij sckall Fornē Jenns Mogenszen och hans Arffuinger haffue Nyde bruge och beholde Far Euindelige Eiendomb, Och Kiendis ieg mig forne Jens Kaas och mine Arffuinger therfore att haffue oppeboeridt Noiagtig schiell och god Fylliste vdj Sølf, Guld och Rede peninge, effter min egenn gode willge och Nøige, Saa ieg thacker hannom gott for god Noijachtig och Fuldkommelige betalling i alle maade, Thj Kiendis ieg mig Jens Kaas och mine arffuinger alldielis ingenn ydermere Rett eller Rettighed att haffue thill eller wdj forne gaarde eller nogitt aff thjeris Eiendomb eller Herlighed som ther tilliger och aff Arriltdtztid thilligett haffuer, Och med Rette bør ther thill att ligge effther thette dag i nogenn maade, Men Bepligter mig forne Jenns Kaasz och mine arffuinger, Att frij frellsze hiemle och fuld kommelige thillstande forne Jenns Mogenszenn och hans Arffuinger forne Gaarde och Godtz och alld thieris Eigendomb, Herlighed, Rentte och Rette thilligellsze, Som ther nu thilliger och aff Arriltdtz thid thilligett haffuer, Och bør ther thill att føllge och lige med rette

*) altsaa 2 Tønder.

for huer mands tiltalle som ther paa kand thalle med rette, effter thenne dag i nogenn maader, Och ther som Saa Skeede (thet Gud forbuide) att farne Gaarde och Godtz eller nogitt aff thieris Eiendomb Rentte och rette thilligellsze effter som foruitt, Bliffuer forne Jens Mogenszen eller hans Arffuinger ved nogen domb eller Rettergang affwonden for min eller mine Arffuingers wanhiemms skylld, Tha Beplicter ieg mig forne Jens Kaas, och mine Arffuinger igienn att wederlegge forne Jenns Mogenszen eller hans Arffuinger saa got och welbeleiligt Jorde godtz paa Skylld, Landgilde, Herlighed och Eiendomb som thet ther thennom saaledisz bliffuer affvonden, inden Sex wggers dag ther nest effter att hand eller hans Arffuinger mig eller mine Arffuinger therom thillsigendisz vorder, Och holdde hannom och hans Arffuinger aff mig och mine Arffuinger thet Alldelis Skadeszløs i alle maade. Des thill ydermere windiszbiurd och bedre forwarring att Saa fast och wbrødeligen wdj alle maade aff mig och mine Arffuinger holddis och effterkommis schall effter som foruit staar, haffuer ieg laditt hengtt och thrøgtt mitt Signedt her nedenn fore, Och med Egenn hand wnderschreffuitt, Och wenligenn thilbeder med mig att forsegle och wnderschriffue, Erlige och Velbiurdige Mennd Thomis Malltiszen thil Tanderup, Och Erich Kaas thill Huidbieregaardt, Actum Ørregaardt, Thendt 2 Februarij Anno 1603.)*

Forschreffne bekiender ieg

Jens Kaasz
mit thenne myn egen hand.

Thamisz Maltiszenn
Egen hand.

Erijk Kaas
Egen hand.

Dette Skøde var skrevet paa Pergament og læst paa Hammerum Herreds Ting den 10. November 1604. Det sidste Tal utydeligt paa Grund af et Hul i Papiret.

Det gamle Skøde brændte med Bordinggaard i Sunds 1911. Men heldigvis havde Evald Tang Kristensen afskrevet det forinden. Det findes i »Samlinger til Jydsk Historie og Topografi, 8. Bind, 1880—81.

Ørregaard, der nævnes første Gang ved Aar 1400, har været ejet af Slægterne Fasti, Harbou, Kaas, Stygge og Dyre. Men disse har gerne ejet andre Gaarde samtidig, saa det er ikke godt at vide, hvor meget de har boet i Ørregaard.

1649 købte Claus Dyre paa Sindinggaard Ørregaard.

1678 boede i Gaarden 2 Jomfruer, 2 Piger, 1 Ladefoged, 1 Kusk, 1 liden Hyrdedreng. Besætningen var da 4 Heste, 8 Køer, 2 Ungnød og 1 Fole.

1682 brændte Ørregaard, som fremdeles ejes af Claus Dyre, der Aaret efter begærede at lade Gaarden overgaa til en Bondegaard, da han ikke er af de Midler, at han kan opbygge Ørregaard som en fri Gaard. Derefter fæstede Claus Dyre Gaarden til en Mand der hed Jens Thomsen.

*) Det sidste Tal utydeligt, maa enten være 3 eller 5.

1702 har Ørregaard, der er ufrigt Bondegods under Sindinggaard, af Hartkorn 13 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdkr. Ved den ny Matrikel nedsattes den dertil.

1706 skrev Palle Dyre, at Ørregaard er en Bondegaard, der bebos af 2 Bønder, som gør Arbejde og Hoveri tilligemed mine andre Bønder til Sindinggaard.

1743 bebos Ørregaard af 4 Bønder.

1780 er der ogsaa 4 Bønder, og de har lige meget Hartkorn, de nævnes i følgende Orden: *Anders Larsen*, Anders Pedersen, Christen Jensen og Lars Jensen.

1787 foregaar Danmarks første Folketælling, som ser saaledes ud for Ørregaard:

EKSTRAKT-UDSKRIFT

af Optegnelse paa Folketallet i Ørre Sogn under Lundenis og Bøvlinge Amter, saaledes som det befandtes at være den 1. Juli 1787, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Nærings-Vej med videre.

2. Familie.

Anders Larsen,	Hosbonde, 45, gift første Gang, Bonde og Gaardbeoer
Kirsten Jensdatter,	Madmoder, 39, gift første Gang.
Lars Andersen,	} deres Børn af 9, ugift. første Ægteskab 6, ugift. 15, ugift.
Jens Andersen,	
Mette Margrete Andersd.,	
Jep Nielsen,	Tieneste Karel, 47, gift første Gang.
Anne Marie Sørensd.,	sider paa sin egen Haand 36, ugift, nærer sig af Syening.

Nu kommer altsaa en ny Tid i vor Historie. Der begyndes med en Folketælling, som er den første i Landet. Stavnsbaandet løses, Folk kan rejse hvorhen de vil. Og der oprettes en Kreditkasse, hvor Bønderne kan laane Penge til at købe deres Fæstegaard for, og det blev meget almindelig brugt.

Vi vender saa tilbage til de 4 Ørregaarde. Imidlertid har de 3 Bønder købt Nr. 4 ud, saa der kun bliver 3 Gaarde paa den gamle Herregaards Mark. Nr. 1 er Christen Jensen, som bygger sin Gaard, hvor nu Jens Kølbæk bor. Nr. 2 er den Gaard, som Anders Larsen og Sønnen Jens Andersen bygger.

Anders Larsen, Aftægtsmand i Ørregaard, døde 8. April 1822, 80 Aar gammel. Kirsten Jensdatter, Anders Larsens Kone i Ørregaard, døde 1. Januar 1801, 53 Aar gammel.

I den tredie Ørregaard, som ikke laa langt fra den gamle Herregaardsplads, boede den stærke Mand, Niels Laursen. Engang gik han med en Tønde Rug hen til Møllen. Paa Vejen mødte han Præsten, som gav sig i Snak med Niels, han vilde nemlig se, hvor længe han kunde staa med den Byrde, men Præsten blev først ked af det og gik.

Engang kom en Mand til Niels Laursen og spurgte om Vej til den stærke Mand. Niels Laursen, som gik og pløjede, holdt da Ploven ud i stiv Arm og pegede paa Gaarden.

Den næste Ejer af Ørregaard var *Jens Andersen*, som Far saa tidt nævnede. Hans Kone kan jeg huske, hun havde en frisk Ansigtsfarve, og havde Lejlighed i østre Fløjhus.

DA JENS ANDERSEN GIK VILD

Naar vi nu hjemme i Understrup sad ved Husfliden, saa kunde Far pludselig sige: I Aften er det saa mange Aar siden, at Jens Andersen i Ørregaard gik vild paa hans egen Mark. Hvordan kunde dette da gaa til, var der gerne én, der svarede. Jo, det var falden ind med saa stærk en Rimtaage, at man næsten slet intet kunde se foran sig. Jens Andersen var et Sted henne, og var ikke kommen hjem, og dette var ikke ufarligt; paa Marken var Mergelgrave, og Løvenaa og Storaas var heller ikke langt henne. Ved nøje at følge Vejene havde man imidlertid faaet en 'Del Naboer samlet. Og nu blev det indprentet dem, at de ikke maatte gaa længere fra hver andre, end at de kunde raabe hinanden op; de kunde jo ellers gaa vild allesammen. Nu var der det mærkelige, at man ligesaa tydelig kunde høre Jens Andersen af og til banke sine Hænder for Varmens Skyld, uden dog at blive klar over, hvor han var. Tilsidst fik man dog Jens Andersen halet i Land.

Den næste Ejer af Ørregaard var Sønnen *Lars Jensen*, gift med Kirsten Hansdatter. Det var et Par driftige Folk, og fornøjelige var de ogsaa, man følte sig udmærket tilpas dèr. Kirsten havde bl. a. Ord for at være god til at samle Smør.

Engang var jeg ovre hos Sønnen Jens Larsen, da han flyttede Køer. Græsset var kort syntes jeg, men det har jo vist sig, at det korte Græs giver mest Smør. Det var almindeligt, at Malkekøerne flyttedes 3 Gange hver halve Dag, men Jens gav dem 4 Flyt og endda tog de Græsset godt med. Jeg undredes noget over dette, men saa fortalte Jens, at han havde

en lille Provision af Smørsalget, stor var den ikke, men dog stor nok til at han satte alt ind paa, at der kunde komme noget ud af Sagen.

Engang kom Søster Maren og jeg fra Skole. Lars Jensen stod ude ved Vejen og sagde vi skulde komme ind, Kirsten vilde nok have Bud med hjem. Vi kom ind, og det var

ikke brugtes meget den skønt baade Lars og forrettede de intet

Kirsten gik end-kenet og Lars Jen- have sagt, at det med Ærindet. —

ind paa Spøgen. I muntre Folk baa- i Ørregaard. —

gode Aar kom den Tuberkulosen, og- hvad vi kan se af som hængte i Daglig-

Men her skal dog fortælles

Kirsten Hansdatter: Hun var og havde i Kommission for

til hende. Da hun hos Lægen fik at vide, at der intet Haab var for hende, syntes hun, Børnene skulde have et Billede af hende, hvorfor hun »laante« den købte Kyse og lod sig fotografere med. Efter godt 2 Aar maatte Lars Jensen følge Kirsten.

Naar Lars Jensen kom hos os lagde han altid Mærke til Børnene og spurgte ud om dem, det var der kun faa andre, der gjorde.

Far sagde, at Lars var godt lær. Det betød vist, at han havde gode Skolekundskaber. Lars var et Aar yngre end Far, saa de to gik jo i Skole sammen. Lars var en skodk (dygtig) Karl i sin Ungdom, jeg husker nu ikke hvor mange Læs Hedetørv han kunde skære en Dag, men det var mange.

Lars Jensen var en god Avlsmand. Der stod ogsaa altid udmærket Korn omkring Ørregaard.

Engang var der slaaet et vittigt Vers op paa en Dør i Kirkebyen. Da dette Vers blev gengivet hjemme, sagde Far: Dette har Lars Jensen nok sat sammen. Jeg tror nok at Far syntes, at Kirsten Hansdatter var en rigtig Kone, dygtig og med et godt Humør.

Kirsten Hansdatter

jo nok Kaffe vi fik, skønt det Gang. Det undrede mig, at

Kirsten sad i Stuen saa Ærinde til os, ja,

ogsaa ud i Køk- sen maa vel saa vel ikke hastede

Siden gik vi gerne det hele var det de Børn og ældre

Men efter nogle snigende Sygdom, saa til Ørregaard,

følgende Mindesang, stuen i Ørregaard. —

denne kække Historie om

i Holstebro for at søge Læge Nabokonen at købe en Kyse

MINDE OVER DEN HEDENGANGNE MAND OG FADER

Tone: Hører til I høje Himle.

Slægt opstaar og Slægt henfarer,
Lægges ned som Frø i Jord,
Men o Gud, du evig varer,
Evig og dit Guddoms Ord,
Ordet med dit Almagts Bliv,
Det som skaber Lys og Liv,
Som de Døde frem vil kalde
Naar at Verden den falde.

For de mange Børn kjære
Vel det for os synes maa,
Som det bedre kunde være
Om Gud havde gjort det saa,
At og de ej havde her
Mistet deres Fader kjær.
Han som her i Hjemmets Bolig
Sørget har for dem saa trolig.

Herlig den da frem skal træde
Som Guds Villie har gjort.
Herlig frem til Lys og Glæde,
O hvor liflig og hvor stort!
Da forklaret straalet skal
Den som her i Støvets Dal
Vandrede i Jesu Veje,
Og ham gjerne vilde eje.

Han som altid ufortrøden
Stedse virkede med Flid,
Men nu endtes det ved Døden,
Endog i hans Manddomstid.
Det nu saa Guds Villi var,
Han tidt andre Veje har
End vi Svage kan udgrunde,
Gid vi ham dog prise kunde!

Vandrede i Tro og Naade
For vor Frelzers Jesu Blod,
Klagede for ham sin Vaade,
Kom til ham i Bøn og Bod,
Kom som den der intet har,
Men for hvem det stod saa klar
At for Jesu Skyld alene
Gud mig Naade kan forlene.

Og til Hjerte vilde tage
At det som Gud gjør er vel
For de Smaa i Barndoms Dage,
For de Børn, for deres Held
Han vil altid sørge her,
Som en Fader god og kjær.
Han bedst kjender Raad og Veje,
Han vor Gud har alt i Eje.

Her idag til Gravens Hvile
Bære vi en Fader kjær,
Tidlig bort han maatte ile
Fra de mange Børn her,
Deres Moder og er død,
Hviler sig i Graven sød.
Ene de nu staa tilbage
I de Barndoms Ungdoms Dage.

Kom til ham med ærligt Hjerte,
Tjener ham i Ydmighed,
Kom til ham i Fryd og Smerte,
Han kan give Hjertefred,
Han kan Eders Veje her
Gjøre lykkelig, ja mer.
Han vil Eder salig gjøre
Naar I kun vil ham tilhøre.

Nu Farvel du Mand og Fader!
Tak for hvad du for os var!
Du saa tidlig os forlader,
Men Gud han vist dermed har
Sin den vise Hensigt med.
Gid vi være maa bered
Naar Gud os herfra vil tage
At vi hjem til ham kan drage.

Ole Frølund. Gjellerup.

LARS JENSEN

Han er født i Ørregaard den 1ste August 1825. Da han var 26 Aar gammel indgik han den 5te Oktober 1851 i Ægteskab med Pigen Kirsten Hansen af Abildtrup og blev med hende af Gud velsignet med 7 Børn, nemlig 4 Sønner og 3 Døttre, som alle efterleve og begræde deres Faders tidlige Bortgang, der er saa meget mere sørgelig for dem, da deres Moder, vor hensovede Medbroders trofaste Hustru, med hvem han havde levet et kjærligt Ægteskab i 22^{1/2} Aar, for 2^{1/2} Aar siden bortkaldtes fra denne Verden. Snart maatte han følge sin elskede Hustru. I August 1876 bortkaldtes han fra Verdens Strid og Møje i den ikke høje Alder, 51 Aar gammel.

Nu var altsaa begge Forældre døde, og 7 Børn sad tilbage. Den ældste, Kirsten Marie, havde allerede været gift med Hans Aaby i 2 Aar.

Naar Kirsten Marie, før hun blev gift, gik fra Ørregaard ad Aaby, skraaede hun gerne over vor Mark nedenfor Bjerget, som var meget den nærmeste Vej. Naar jeg saa var paa Marken nedenfor Bjerget ved Kreaturer eller andet og saa Kirsten Marie i Farvandet, skulde jeg nok faa det ordnet saadan, at jeg kunde følges med hende et Stykke, og vi fik en god Passiar om mange Ting. Jeg ved ingen, der var nemmere at tale med. Jeg maa have haft det lignende som f. Eks. Karlene fra Lind og Stokkildhoved, naar de var til Julegilder i Ørre, de vilde gerne tale og danse med Kirsten Marie, hvad min Svoger, Kræ Lind, altid var rede til at bevidne.

A A B Y

Den gamle Gaard Aaby i Aulum Sogn laa tæt ved Løvenaa. Fra Aaen og til Stuehuset, der laa i Syd, var kun faa Skridt. Det var en morsom Beliggenhed, men Gaarden laa saa langt fra Marken, som den kunde, og opad var det, hvor man skulde hen paa Marken; men i gamle Dage byggede man gerne, hvor der ikke var for langt til godt Vand. Der var megen Jord til Gaarden; men i ældre Tid var der ikke mere end højst 8 Køer og noget Opdræt. Og saa naturligvis Faar.

Over Aaen ved Aaby laa en Fjæl, som man gik over. Engang, fortæller Marie Aaby, var hendes Far, Hans Aaby, i Ørregaard for at besøge hendes

Mor. I den Tid, han var væk, steg Aaen, og da han kom og lige skulde betræde Gangfjælen, tog Vandet denne, saa han maatte, den ikke saa korte Vej, omad Ljørring for at komme hjem.

1880 flyttedes Aaby til sin nuværende Plads. Og fra vor Mark kunde man følge bl. a. de mange Læs Sten, der blev kørt op til den nye Plads med 2 Spænd Heste.

Da Stuehuset blev rejst, saa man det vidt omkring, der var jo ingen Træer, og Stedet laa nu højt, og der kom mange Kranse op. Jeg var da ogsaa ovre med en Krans.

Gaarden blev efterhaanden ved stor Energi fra Kirsten Marie og Hans Aabys Side drevet op til en betydelig Bedrift, man kom ogsaa der ind paa den moderne Mejeridrift, og efterhaanden steg Besætningen til 30 Køer.

I 1909 afstod Forældrene Gaarden til den ældste Søn, Jens, og flyttede til Aulum Kirkeby, hvor de boede indtil deres Død. Hans Aaby 1927 og Kirsten Marie i 1940, 88 Aar gammel.

DE UNGE I ØRREGAARD EFTER FORÆLDRENES DØD

Det var meget for tidligt, at de »Gamle« i Ørregaard gik væk, men de Unge klarede det alligevel godt, Pigerne var allerede næsten voksne, og det var fremdeles et skønt Sted at komme, ingen Steder vilde jeg hellere, de var saa venlige og meddelssomme, og vi delte aandelige Interesser sammen.

Da vi gik i Skole vilde min Søster og jeg altid gerne saa tidlig afsted, at vi kunde komme ind og faa nogle af Børnene der at følges med, de havde altid noget fornøjeligt at fortælle, især hvis de havde været i Bundgaard og andre Steder i Gellerup var der jo meget at fortælle. Men ogsaa hjemmefra kunde der blive noget, f. Eks. den sidste Middagsøvn var med Hale. Det vil sige, længere end de andre. Bindestuerne var ogsaa altid fornøjelige i Ørregaard. Maren Veje siger ogsaa, at de ikke faa Søskenbørn samledes i Julen i Ørregaard, hvor det var meget frit og fornøjeligt.

Kirstine var ved Forældrenes Død 21 Aar og Karen Marie 18, saa de var gode til at tage fat. Værre var det med Jens Larsen, som kun var 16 Aar, saa der maatte Bestyrer til nogle Aar derude under Hans Aabys Ledelse. Pigerne klarede det udmærket. De var godt med; de var de første,

der havde Lamper, før var det altid Tællelys. De spiste Risengrød Lørdag Aften og de holdt »Budstikken«, et religiøst Ugeblad. Og Pigerne var ualmindelig gode til at tage sig af de mindreårige Drengene, hvoraf den ældste, Hans, var 14 Aar, Anders 11 Aar og Svenning 5 Aar. Saasnart de blev konfirmeret, kom de paa Th. Nielsens Realskole i Herning, og siden til København at studere videre.

HØJSKOLEOPHOLD

Kirstine var paa Kolds Højskole i Dalum paa Fyn 1878 og Karen Marie var vistnok Aaret efter paa Aale Højskole ved Uldum. Dette var dengang endnu ret ualmindeligt paa Egnen og der fortælles at da begge Pigerne efter de nævnte Højskoleophold en Søndag var i Kirke, prædikede Præsten ret skarpt imod Bevægelsen og Kirsten Mari i Løvenhøj sagde udenfor Kirken, ikke helt sagte »da fik Las Jensens Piger s'gu en gue Tar«.

1880 var begge Pigerne ude for at lære moderne Mejeridrift. Langt ned i Tiden var der 2 Slags Smør, Herregaardssmør og Bondesmør. Det første, der blev lavet paa Vandmejerier, var i forholdsvis høj Pris. Bondesmør kunde derimod ofte være meget ringe. Men godt hen i Halvfjerdserne kom Bønderne i Tanker om, at de vist ogsaa kunde lave Herregaardssmør, og de sendte Piger ind til Herregaardene for at lære dem Kunsten af, og det lykkedes.

Jeg antager, at det var fra Ørregaard, der blev skrevet til Nørre Vosborg, om de kunde modtage 3 Piger i Mejerilære. De kunde ikke modtage mere end 2, men i en stor Bondegaard, Nørtang, i Nærheden, hvor alt i Mejerifaget var paa Højde med Vosborg, kunde de modtage den tredie. Læretiden var vist 3 à 4 Maaneder. Det blev saa bestemt, at Kirstine fra Ørregaard skulde til Nørtang, Stine i Foldager og min Søster Maren til Vosborg.

Jens var paa Højskole 1878 og i 1881 i Norge sammen med Konrad Understrup hvor de solgte Uldvarer, hvad der paa det Tidspunkt var ret almindeligt blandt de unge fra Vestjylland.

FRA HØJSKOLEN

En Dag først i December 1878 kom Christen Larsen fra Foldager og hans Fætter Niels Steensberg fra Sinding ind til os hjemme for om de kunde faa mig med over paa Rødkilde Højskole paa Møn. Chr. Larsen havde været paa denne Højskole Vinteren før, og havde været meget glad derved, saa nu vilde han derover igen de 3 Maaneder efter Jul, og nu skulde Niels Steensberg med; men nu havde de endvidere udset Jens Larsen i Ørregaard og mig til ogsaa at følge med. Jens var 18, jeg 19 Aar gammel. I Førstningen var jeg slet ikke glad ved den Tanke; jeg havde udset en anden Højskole at komme paa om et Aars Tid, nemlig Mads Hansens Højskole i Vesterskerlinge paa Fyn hvor Anton Nielsen var Forstander. Alt hvad disse 2 Mænd skrev læste jeg med Begærlighed og længtes efter at blive Elev derovre.

Men min Fader syntes godt om, at jeg kom paa Højskole, især nu jeg kunde følges med saadanne 2 erfarne Karle og det var jo ham der skulde betale. De 2 havde i nogle Aar handlet sammen paa Sydsjælland med Uldtøj om Efteraaret og Chr. Larsen havde en Broder, der var Købmand i Næstved. Det blev saa bestemt at jeg skulde med og min gamle Skolekammerat, Jens Larsen, blev maaske ogsaa hvervet samme Dag. Hans Søster, Kirstine, var den Gang allerede forlovet med Chr. Larsen Foldager.

En af de allerførste Dage i Januar 1879 tog vi 4 saa af Sted fra Morgenens for at kunne naa til Møn inden Aften. De 2, der var 7 Aar ældre end vi andre 2, var jo rejsevante, saa det hele var let for Jens og mig.

Den Gang skulde man jo baade omad Skanderborg og Roskilde for at komme til Møn, men vi naaede det da inden det blev mørk Aften. Det sidste Stykke maatte vi sejle, og det var knagende koldt. I Korsør var der lidt Ophold, saa Jens og jeg var nede at se paa Skibene, og Niels Steensberg havde sit Hyre med at faa fat i os, inden Toget gik.

Vi 4 Jyder holdt saa vort Indtog paa Højskolen. Forstander Andersen slog Chr. Larsen paa Skulderen og sagde: Velkommen Foldager! (som han altid hed derovre). Andersen var glad ved de 4 Jyder.

Rødkilde Højskole, hvortil hørte en Bondegaard, laa et Par Kilometer fra Stege og var bygget af Frede Bojsen, som var gift med den rige Karen Anker fra Herregaarden Rød ved Frederikshald i Norge. Det var en meget rummelig Højskole, og der var mange Ting som vidnede om Norge, Køretøjer m. m., og et 2 Etages Hus var der til Bojsen og Familie. Imidlertid døde Karen Anker efter faa Aars Ægteskab. Og det var maaske derfor

Bojsen slog ind paa Politiken. Skolen blev lejet ud til J. H. Andersen, som havde været Lærer paa Gedvad Seminarium.

Rødkilde var et udmærket Sted at være, der var en Friskhed over det hele, Fru Andersen var ogsaa en udmærket Kone. Der blev jo holdt mange Foredrag. Den gamle Bojsen (»Budstikke-Bojsen«), som var Præst i Stege, talte 2 Gange om Ugen paa Skolen. Han fortalte græske Sagn, som han saa udlagde, det var meget brugt dengang. Saa var der imidlertid nogle af Eleverne, der klagede til Fru Andersen. De vilde hellere høre opbyggelige Taler, men det var meget haardt ved Bojsen, at man ikke skønnede paa de fine Foredrag, som han virkelig holdt og han kunde ikke forstaa, at de ikke skulde være opbyggelige. »Budstikke-Bojsen« havde det dejligste Ansigt man kunde se, og som han kunde more sig og andre, naar der var Dans i Gymnastiksalen. Det havde Chr. Foldager ogsaa fortalt om, før vi kom derover.

Naar der var offentlige Møder paa Skolen kom der Folk fra hele Møn kørende i Vogne eller Slæder og fyldte Forsamlingshuset. Staldrum var der under dette Hus.

En Aften hveranden Uge var der Forhandlingsmøde i Skolen for Lærere og Elever m. fl. En af Forsamlingen blev valgt til Ordstyrer, og det gik gerne livligt med Ordskiftet. Og her optraadte som en af Talerne Niels Steensberg og vi andre 3 Jyder var stolte af ham, han kunde se en Sag fra flere Sider og var ikke saadan at slaa af Marken.

Chr. Foldager havde fortalt, at Forstander Andersen var et Jern til at lære Folk at regne, men det havde jeg ikke stor Tro til, jeg vidste fra Skolen hjemme, at jeg hadede Regnetimen. Men det varede ikke længe før Andersen satte sig ved Siden af mig i Regnetimen og ligesaa rolig fik mig til at forstaa, at jeg ogsaa kunde lære at regne og være glad for Arbejdet. Da der var gaaet en Tid, sagde de andre Elever, at Jyderne sad altid og regnede i deres Fritid, og det var virkelig ganske rigtig. Jo, at regne var ikke kedeligt, naar man forstod hvad man arbejdede med.

I Fastelavn var Andersen ikke glad, der gik mindst 8 Dage, uden at der var Gang i Sagerne. Halvdelen af Eleverne var til Fastelavnsgilder hjemme omkring. Det var ikke saadan i Jylland, hvor vi kom fra, der var en Eftermiddag nok til Festlighederne, hvis der i det hele var noget af den Slags.

Ovenpaa var en stor Sovesal for næsten alle Elever; det kunde godt blive livligt, naar vi skulde i Seng. Her var Ørregaard, som Jens Larsen altid kaldtes, ikke den ringeste til at finde paa Kommers, og det gik, indtil

Skovfogden begyndte at brumme, saa blev der stille. Det var en ældre svær Karl, som vi alle havde Respekt for. Rasmussen hed han; ikke helt sjældent afbrød han Forstander Andersen i sine Foredrag, naar der var Ting, han ikke syntes om. En frisk Svend var det. —

Hvert Aar hen i Marts Maaned tog Skolen paa Udflugt til Møns Klint, det var en prægtig Tur. Befolkningen fra Omegnen kom med deres smukke Køretøjer og befordrede os til Klinten; hvor var det en herlig Tur en Solskinsdag, og Klinten var vidunderlig at skue, især for den der ikke havde set Fjeld eller Klint! I Marielyst drak vi Kaffe.

Ja, Rødkilde var et godt Sted og sikke prægtige Børn Forstanderens havde, en af de smaa Piger den Gang blev Skuespillerinde Fru Neiendam, som fornylig har taget Afsked fra Teatret.

Da Skolen sluttede, rejste Foldager og Steensberg til Næstved, de skulde ud med Uldpakken i Egnen. Ørregaard og jeg tog til København et Par Dage for at se os om dér for første Gang. Paa Museer og andre Steder traf vi Ludvig Bøgeskov i Spidsen for mange Elever fra Vallekilde Højskole, som var ude i samme Ærinde.

Vi var ogsaa i Roskilde for at se Domkirken. Et Sted udenfor Murene var et indhegnet Kildevæld, hvor mindst 20 smaa Kilder boblede frem tæt sammen, det var et smukt Syn, der jo fortalte, at disse gamle Kilder havde været med til at give Stedet og Kirken Navn.

Paa Rødkilde gik det ret op for Jens Larsen og mig, hvilken udmærket Skolegang vi og andre havde nydt hos Lærer Holmgaard i Ørre. Ja, vi maatte erkende, at vi, der havde Holmgaard til Lærer, havde ligefrem i flere Aar gaaet paa Højskole. Naar vi f. Ex. skulde have Oplæsning, saa kendte Jens og jeg det ofte fra Skolen hjemme.

Naar det hjemme var rigtig Vinter, saa skulde Jens Larsen og jeg nok møde i Skolen, ti da kom der faa, og en god Historie blev læst op. En saadan Vinterdag maa jeg alligevel ikke have været i Skole; men da jeg næste Dag kom og var paa Vej ind efter Jens, kom Jens Larsen hurtig mig i Møde, og sagde: Det var en Skam, at du ikke var i Skole i Gaar, Degnen læste »En Gaardmand paa 17 Aar« af Anton Nielsen, og inden vi naaede Skolen, havde Jens fortalt hele Historien, naturligvis i meget forkortet Form.

FORSKELLIGE BREVE

Brev til Broderen Hans Larsen.

Nørtang, den 23. September 1880.

Kjære Broder.

Nu vil jeg først takke dig for den lille besøg i aflagde hos os. Du skriver jo ogsaa at du var glad ved det og du kan tro at det var ogsaa mig en stor Glæde. Jeg havde slet ingen Ro, da jeg først hørte at 3-Toget kom, det var ligesom det anede mig, mon i ikke skulde være med, og da jeg saa kom ud og saa at i var lige ved Gaarden, da blev jeg saa glad ved eders komme og jeg tænkte, kunde i nu blot blive her hos mig en dags tid over, thi naar vi først er borte fra hverandre, saa er det først vi kan forstaa hvor skjønt det er at være sammen. Og nu har du jo atter sagt farvel til Ørregaard, og jeg synes, der er saa meget at tænke paa naar vi rejser bort fra Hjemmet, thi der har vi oplevet meget baade Sorg og Glæde, og jeg kom til at tænke saa meget paa dig en Dag da jeg saa at der rejste tolv Personer her fra Ulfborg som vilde til Amerika, der var baade Gamle og unge, baade Mænd og Kvinder og jeg syntes det maatte være underlig især for disse gamle, som der har oplevet deres bedste tid her og nu snart skal vandre paa Amerikas Grændser og aldrig skue den kjære Danmark mere. Men det maa jo være deres Lyst og det er jo som Trier fra Vallekille engang holt Møde om her i Uldkjær at Lysten driver Værket, og det kan du vel ogsaa sige thi nu har du været glad ved at have været hjemme. Men nu er du jo glad ved at begynde din Gjerning igen, og jeg synes jeg er glad ved Hjemmet du har derovre og Eders ny Pige som i skal have til November, hende maa du endelig hilse fra mig.

Jeg har ikke hørt fra dem derhjemme siden i besøgte mig, men Maren Understrup har været hjemme nu for kort Tid siden, men jeg har endnu ikke talt med hende, saa jeg ikke har faaet dine hilsen bragt til dem.

Nu til Slutning en kjærlig Hilsen fra din Søster

Kirstine Larsen.

Ørregaard, den 18. Januar 1881.

Kjære Broder.

Du takkes for dit Brev som vi modtog igaar hvoraf vi saa, at du var kommen vel til Kjøbenhavn. Du havde vel lidt noget af Kulde, du kan ogsaa stole paa, at det bider herhjemme. Det er saa galt at vi næsten ikke

kan blive varme i Sengene. Igaar var jeg i Holstebro og jeg frøs da saa forfærdelig. Jeg var ude med vor Galt og saa hentede jeg Kirstine og Maren og Stine, de kom fra Ulfborg. Vi har det ellers godt herhjemme, det var ikke fri at vi jo længtes lidt efter Dig de første Dage, men hvad kan det hjælpe. Jeg skulde ellers hilse dig fra Pigerne, at de vilde gjerne du lod være at løbe paa Skøjter, de var saa bange at du skulde slippe igjennem og det var da en fæl Historie. Jeg kan ellers fortælle dig at jeg er bleven valgt til Bestyrelsesmedlem for vor Skytteforening.

En venlig Hilsen fra din Broder

Jens Larsen.

Gaa du nu kun til Bogen med frisk Mod igjen. Skriv snart igjen.

Brev fra Hans Abildtrup Larsen til Broderen Jens, som nu handler med Uldtøj i Norge.

Kjøbenhavn, den 20. September 1881.

Kære Broder.

Du maa undskylde, at jeg ikke kom ned til Dampskibet den Morgen du rejste, for jeg kunde virkelig ikke komme op saa tidligt; det vidste jeg ogsaa nok i Forvejen. Men Niels Understrup kom vel derned, som han lovede og tog en rørende Afsked med dig.

Ja, det maa vist have været »en kold en« for dig denne Rejse derop, for du havde naturligvis ikke andet end Dæksplads imellem Kister og Poser og alt andet Tøjeri, og Søvn fik du vist ikke meget af. Jeg husker nok, hvordan det var den Gang jeg rejste herfra til Aarhus før Sommerferien, maaske fik du ogsaa Søsyge paa Halsen.

Du skrev, at Handelen gik nogenlunde, men det er da vist ogsaa kun nogenlunde, for jeg synes ikke jeg kan tænke mig at du skulde være et særligt Geni til at handle med Folkene deroppe, og det bider vist ogsaa lidt i Næsen, naar du skal ud med Posen; men du holder dig rimeligvis saa langt hernede mod Syd, som du kan, i det mindste foreløbig.

Ja, det er ikke saadan som vi andre; vi kan sidde inde i en varm Stue i 14—20 Graders Varme hele Dagen igennem; men saa har vi ogsaa Hænderne fulde altid; der er næsten mere end nok at tage vare paa, og saa har jeg desuden min Stenographi i Tilgift, ja dette er, om jeg saa maa sige noget af det mest bandsatte Tøjeri, jeg nogensinde har givet mig i Lag med; thi for det første gaar der to Formiddage i hver Uge med at

sidde ved det dernede paa Kristjansborg Slot, og for det andet spilder jeg mangan en god Aften med det herhjemme. Men naar jeg en Gang har begyndt med det, saa har jeg ogsaa i Sinde, at jeg vil have noget ud af det, og saa maa man jo hænge i. Forøvrigt vil jeg ønske, at Handelen maa smide dygtigt af sig for dig, saa at du til Sommer kan komme hjem med en hel Pose fuld af Penge og saa komme ad mig og for —

(Slutningen mangler.)

Fra Fabrikant C. N. Lauritzen i Kristiania. C. N. Lauritzen satte meget stor Pris paa Jens Larsen, og besøgte ham ogsaa i Ørregaard.

Christiania, den 1. August 1882.

Min Gode Ven Jens Larsen, Ørregaard.

Mange Tak for begge dine Breve, som jeg rigtig har modtaget. Ja du kunde rigtignok have Grund til at tro at vi havde glemt dig, men det er sandelig langt fra, tværtimod kan jeg forsikre dig at vi ofte taler om dig, at vi alle har dig i kjær Erindring, og det er ikke uden Grund, for du er en dygtig, fornuftig og brav ung Mand, det Skudsmaal skal jeg give dig og er fra Hjertet, nu at jeg saa ikke tidligere har skrevet taler just ikke for mig. Grunden er først og fremmest at jeg ikke holder af at skrive private Breve, jeg er en Atterdag, som sætter op og op. Nu paa en lang Tid har jeg ogsaa været noget undskyldt. Jeg har været en Rejse i Tyskland, som tog 3 Uger, og 8 à 14 Dage før havde jeg en Del at ordne og ligedan efter, og er det først nu, at jeg er kommen paa lige med mit Bogholderi.

Maalet for min Rejse til Tyskland var Chemnitz i Saxen og Apolda for at se de forskellige Maskiner og købe nogle, samt se Tricotageindustrien i dens Fædreland, noget har jeg set og maaske lært lidt, som kan være vanskeligt for vore smaa Forhold og mine smaa Midler at høste nogen Frugt af, men dette kan jo vel heller ikke have stor Interesse for dig, men maaske du ellers kan have Interesse for at høre om Rejsen.

Jeg havde Rejsefølge herfra med min Svigerinde Katrine til København, og Rejsen gik derfra over Hamburg—Berlin til Dresden, hvor jeg opholdt mig 2 Dage. Og nu fortæller Lauritsen om de store Malerisamlinger m. m. Jeg var i Auerbachs Kælder, hvor Tysklands store Digtere Goethe og Schiller opholdt sig meget, og hvor Goethe skrev Faust. I Vittenberg saa jeg det Hus, hvori Luther boede, hans Haandskrift m. m. (Slutningen mangler.)

Ørregaard, den 7. Februar 1883.

Kære Broder Hans.

Det er nu snart saalænge siden der kom Brev fra dig, at jeg knap kan huske det, og det er sandelig ogsaa en Skam at vi ikke har skrevet før, men du har vel haft det godt og det har vi jo ogsaa, saa det har vel ikke saa meget at betyde. Du skal da ellers have Tak for dit sidste Brev. Du har jo været i Næstved i Julen har jeg hørt, hvad der jo ogsaa kunde ses af dit Brev og jeg kan naturligvis nok tænke, at du har moret dig ganske fortræffeligt dernede. Men det kan vel ikke hjælpe at forlange dig til at fortælle os om hvordan du har moret dig der, for det gør du vel ikke alligevel.

Du skrev om Totalafholdssagen, men naar man nu ikke kendte dig i Forvejen kunde man jo næsten fristes til at tro, at du var en ivrig Medarbejder af Totalafholdssagen. Men jeg forstaar nok at du vil gjøre rigtig tyk Nar af den, men det er dog alligevel ikke værd saalænge du ikke kjender noget til den. Jeg kan godt lide den for saavidt den er kommen og har gjort Gavn. Vi har de fleste Drankere i Sognet indmeldt. Men endskønt der jo er nogle som have overtraadt det, saa er der dog nogle, som har holdt sig f. Ex. Thomas Vejrmølle og Palle Svendsen o. fl. Og nu er endog Thomas Vejrmølle valgt ind i Sogneraadet og bleven Bestyrelsesmedlem i vor Plantageforetagende omme ved Tosmose, hvor der skal tilplantes 150 Tdr. Land. Han er Bestyrelsesmedlem af Totalafholdsforeningen ligesom han er udnævnt til Brandtaksationsmand. Og naar nu, som du ved, at han forrige Aar var saagodtsom fra Forstanden, saa kan man dog ikke andet end indrømme, at det er en glædelig Fremgang.

Palle Svendsen, der før ikke havde noget at bestille, da ingen kunde stole paa ham fordi han jo næsten drak uafladelig. Han har nu fuldt op af Arbejde, næsten mere end han kan udrette, og altsaa ikke tjener saa faa Penge. Nu nok derom, for du melder dig vel ikke ind i Foreningen alligevel, men du kunde jo da tænke derpaa. — — —

Og saa skulde jeg hilse dig fra Pigerne at du maatte sende denne Kasse og Blikdaase hjem, som du fik Smør i, for ellers kommer du til at betale 150 for Daasen og 75 Øre for Kassen, men du kan jo sende dem begge frit tilbage, for det er jo ikke over 3 Maaneder siden du fik dem. Alting er ellers her ved det gamle ogsaa i Aaby, endskønt jeg nok tror, at der bliver snart noget Nyt. Det er sandt, jeg kan fortælle dig at Kristine Medom er forlovet med Damgaard paa Lergrav, og de skal have Bryllup i Marts.

Og der er fortalt at Marie Medom skal have Vilbjerg Præst, men det har vist ikke noget paa sig.

Du hilses nu til Slutning fra os alle baade store og smaa og fra dem i Aaby og fra din Broder

J. Larsen.

Skriv snart igen og lev vel.

Næstved, den 3. Juli 1883.

Karen Marie.

Igaar kom vi helt vel til Næstved, men lidt søvning var vi; men saa tog vi os en rigtig god Middagssøvn; dernæst gik vi ud til Herlufsholm, og i Dag skal vi ud til Gavnbø, hvor Baron Redts Thot bor; han er paa Rejse i Udlandet i denne Tid, saa der er rigtig Lejlighed til at se os om. Jeg haaber at i har det alle godt derhjemme. Søren Nielsen kommer vist til at trække af lidt mere Tøj, som det nu varmer, han plejer ogsaa at løbe i alt for meget. Jeg skal hilse fra Broder Hans. Han og Jens Larsen fra Næstved var i Hillerød den anden Dag til politisk Møde. Jeg haaber at i har det alle godt derhjemme, og hermed mange venlige Hilsen til hele Husets Personale fra

J. Larsen.

Hvis Knud ikke blev færdig med at slaa Kløver, saa vilde jeg gjerne om Jens vilde slaa Resten. Jeg kan ellers ikke vide hvordan det gaar Stine med Svinene, hun skal da ellers ikke spare paa Kjæppen for saa er det først de trives. Stak ikke Kløveret for tidligt, ti det er jo stadig Vejrr.

Lev vel.

Hils Svenning og Sine, at de passer vel nok paa at der ingen Faar gaar løse og æder Kornet af.

BJERGMØDERNE PAA UNDERSTRUP BJERG

Da Amtslandevejen fra Holstebro til Herning i 1850erne anlagdes, blev der oven paa østre Ende af Understrup Bjerg taget en Masse Sten og Grus til denne Vej; herved fremkom dybe og brede Huller og smaa Høje af Bagharpning. I dette ujævne Terræn begyndte min Fader efter eget Udsagn i 1864 at plante Gran og Bjergfyr, naturligvis var Planterne fra Fjelstrup Planteskole paa Sindinggaards Hede. De fleste troede næppe, at disse smaa Planter, som man knapt lagde Mærke til, kunde gro her, men efter en halv Snes Aar saa man, at Planterne var bleven enige om at prøve paa at »klæde Fjeldet« ligesom i Bjørnsons Fortælling. Og hened 1880 var

Gran og Fyr saa store, at de gav Læ for Regn og Blæst, og man opdagede nu, at den lille Plantage var langt mere interessant, end hvis den havde staaet paa jævn Jord. Henved den Tid var vi nogle Unge, som var grebet af det grundtvigske Livssyn baade i folkelig og kristelig Henseende. Hvordan saadant sker, er ikke saa nemt at udrede, det kommer ad mange Veje, men at enkelte Mennesker her har haft Betydning er jo sikkert nok, og i Ørre kan da i den Tid nævnes Lærerne Holmgaard og Jensen i Nygaard og Pastor Elmquist.

Den første her fra Egnen, jeg mindes, der havde været paa Højskole var afdøde P. Storgaard fra Skjerk i Aulum. Han kom jævnlig over til sine Slægtninge i Ørregaard, og kom da altid til at fortælle om, hvor skøn en Tid han havde haft paa Ryslinge Højskole, da Pastor Clausen var Forstander der.

Sidst i Halvfjerserne var vi nogle Stykker, som havde været paa Højskole, forresten paa forskellige, og nu var der jo meget at tale om.

Saa var det, at Karen Marie og hendes Søster Kirstine i Nabogaarden Ørregaard fik Øje paa Understrup Bjerg som et godt Sted at samles om Sommeren. Her højt oppe var et friskt og roligt Sted, og nu ret gode Læforhold. Idéen slog udmærket an, og kort efter samledes vi en Søndag Eftermiddag oppe paa Bjerget. I en Hulning med nogle Gran og Fyr omkring slog vi os ned, vi var vistnok 6, de 2 nævnte Piger fra Ørregaard, Iver Larsen og hans Søster Stine fra Foldager og min Søster Maren og mig fra Understrup.

Vi sang nogle Sange og drøftede hvordan vi skulde gribe disse Møder an, og her viste det sig, ligesom ogsaa siden, at Karen Marie, var den mest idérige og altid kunde finde paa noget, der vandt Bifald. Den første Gang disse Bjergmøder er omtalt i min Dagbog er Søndagen den 15. Juni 1879, men derfor kan de godt være begyndt nogle Søndage før.

Det, vi vilde, var at opbygges ved det, vi havde faaet kært. I det smaa, det samme som de danske Ungdomsforeninger vil den Dag i Dag. Vi tænkte dog næppe paa at vinde Proselytter. Men heroppe kunde vi frit tale og synge med hverandre. Det var jo Morten Eskesens Sangbog, vi den Gang brugte, og den var ogsaa god nok; de halve af Sangene kunde vi udenad. Da det var Søndagsmøder brugte vi ogsaa Salmebogen. Og saa skiftedes vi til at læse gode Ting op, som vi fandt i Ugens Løb. Noget af det bedste var Stykker af et Par Bøger, som den fynske Digter Mads Hansen ved den Tid udgav.

Disse Bjergmøder gav maaske Anledning til, at Lærer Holmgaard i Efteraaret 1879 fik oprettet en Foredragsforening for Ørre og Sinding, som holdt sine Møder i Skolen, særlig om Vinteren.

I 1880 begyndte Bjergmøderne allerede Søndagen den 2. Maj, og da havde vi faaet lavet nogle faste primitive Bænke omkring et lille Bord, og vi fik Flag og Flagstang. Flaget var syet af Pigerne fra Ørregaard. Hvor det hele havde sin Plads, kan tildels ses endnu.

Hvordan det nu kunde være: disse smaa, beskedne Møder voksede allerede i 1880 til ret store Bjergmøder, som de kaldtes, og somme sagde, at her blev holdt Bjergprædikener, det var jo ikke uvittigt sagt, men det passede for saavidt ikke, som her ingen Taler blev holdt.

Vi, der havde begyndt Møderne, var meget betænkelige ved denne uventede Tilstrømning, vi havde jo altfor lidt at byde paa til saa mange, var kun indstillet paa en lille Kreds. De mange Mennesker bandt vor Frihed og Frimodighed, tillige var vi jo klar over, at ikke alle kom for at synge med os eller høre paa Oplæsninger, som ogsaa godt kunde blive ret lange. En Søndag var selve Pastor Trøjel deroppe.

1881 var vist det sidste Aar, disse Bjergmøder holdtes, men Tilslutningen var vist endnu større end Aaret forud. Det Aar holdtes endog Grundlovsfest paa Bjerget, og i den Anledning kom Skytterne højtideligt marcherende op paa Bjerget. Den Sommer var jeg i Sønderjylland, men af Breve, særlig fra min Søster, kunde jeg følge Begivenhedernes Gang.

Naar undtages den første Sommer var vi, som havde begyndt disse Møder, kun tilstede med Halvdelen, en Del var ude, men Møderne syntes at gaa lige godt. Maaske holdtes der ogsaa nogle Møder i 1882, men det Aar var jeg i Norge, og har ingen Optegnelser derom. Naar jeg nu tænker paa de store Ungdomsmøder, der nu holdes rundt om med gode Talere, saa er disse Bjergmøder jo næsten ikke Omtale værd. For mit Vedkommende maa jeg dog sige, at de havde en meget stor Betydning — det er jo ikke det store det gælder om, men hvor levende man er med deri.

ET BRYLLUP UDEN SPIRITUS

Først i 1800 og firserne kom Afholdssagen til Ørre. Kirstine, Karen Marie og Jens Larsen sluttede sig varmt til Sagen, var sikkert de ivrigste efter Holmgaard. Saa kom Tiden da Christian Larsen Foldager og Kirstine i Ørregaard skulde giftes og nu blev det et stort Spørgsmaal om Brylluppet skulde være et rent Afholdsbryllup. De fleste synes at det kunde aldrig gaa an at udelade Spiritus. Der stod en haard Kamp om dette, men de Unge sejrede med Glans. I Herning Folkeblad stod kort efter følgende Artikel af Lærer Holmgaard.

Herning, den 11. Juni 1883.

Et Bryllup uden Spiritus

Et Bryllup er jo ikke saa sjelden en Begivenhed, men et saadant uden noget somhelst Spiritus er i vore Dage her paa Egnen baade mærkeligt og sjældent — særlig da der menes, at man hverken kan være med til eller gøre Gilde — uden at Vin og Brændevin flyder i Overflødighed, lige som man mener, at man ej heller kan more sig uden disse Artikler, som der siges, kan sætte Liv i For-

Livet bliver, spørges og Humøret (i sin mangledede i Ørre- var Bryllup den kede man da ikke der hverken skæn- eller Vin; det for dem, der havde være Snapsen. de fleste et skjønt skjønt at se et saa- unge Mennesker, muligt Haab for den frem til at tage fat paa bærer Kræfter i sig til at og særlig her: den onde

der ikke om. At Livet ædle Skikkelse) gaard, hvor der 5. Juni d. A., mær- noget til, skjøndt kedes Brændevin skulde da være ondt ved at und- Det var vist for Gilde og dobbelt dant Exempel af de hvilket vidner om et unge Slægt, der vokser Opgaverne, nemlig, at den bryde med Vanens Magt Vanes Magt; thi det er da sær, at Spiritus, som har vist sig som en stor fordærvende Magt i Verden, at det egentlig i Grunden er den, der vinker ad Gjæsterne til Gilde, at de kan bilde sig selv og andre ind at det er en herlig Fornøjelse at sidde og klinke med en Dram; men saa længe kan de heller ikke se, at Fornøjelsen er bedre, naar Snapsen ikke »gaar om«. Det kunde Ungdommen i Ørregaard se, og derfor skal de have Tak, gid de maa finde mange Efterlignere. Det er jo altid vanskeligt at bryde Isen, at bryde med gammel Vane; thi det volder Omtale — ikke al Tid den venligste — men de kan være forvissede om, at Exemplet ikke skal blive uden Frugt og Velsignelse.

(Meddelt.)

Kirstine i Ørregaard

Kirstine Larsen kom saaledes til Foldager i 1883. Foldager havde fra gammel Tid altid været et gæstfrit Hus og dette fortsatte ogsaa i Kirstines Tid, dog med den lille Begrænsning, at Kirstine ikke maatte sætte Spiritus paa Bordet.

Som Eks. paa hendes Gæstfrihed fortælles, at Anders og Svenning engang de var hjemme paa Ferie skulde have Kaal til Middag, da dette ikke passede dem og der ikke var Tale om at lave anden Mad, drog de til Aaby, men der gentog Forestillingen sig, hvorefter de drog til Foldager. Her stod Middagen ogsaa paa Kaal, men Kirstine bagte straks Pandekager til dem. — Kirstine døde allerede af Brystsyege 1893 og efterlod sig 3 Børn af hvilke den yngste Søn Jens kun var 3 Aar. Den ældste Søn Lars har nu Romviggaard, den yngste Søn overtog sin Farning i Svendborg og broder Ivers Forretning i Svendborg og blev gift med Peder Datteren Kirstine paa Foldager ind- Jensen og boede Foldager bevarede til sin Død 1936. lige Præg som hele Tiden sit særligt gæstfrit Hjem, hvor Familien og mange andre ikke mindst Postbude- ne, der hørte til Brevsamlingsste- det, gerne holdt til.

Karen Marie

KAREN MARIE.

talte Bryllup var der gaard. Det var Karen gaard, der blev gift, og Og Folk saa nu, at det gik var slaaet om. — Karen Mikkell Østergaard og boede paa hans Fødegaard, Østergaard, i Ørre. Østergaard var den Gang en mindre Gaard, der blev drevet godt op, der blev anlagt en ret stor Plantage paa en Del af Gaardens Jorder og anlagt en meget stor og smuk Have. Mikkell Østergaard var en stille og beskeden Mand, der kun havde Venner, han var mere forsigtig i sine Udtalelser end Karen Marie var, men han var i Besiddelse af en ukuelig Energi og Viljestyrke. Efter Mikkell Østergaards Død i 1908 drev Karen Marie Gaarden videre med Hjælp af Sønnerne Jens og Lars og Datteren Kirstine. I 1929 overtog Lars Gaarden og Karen Marie flyttede med Kirstine til Aulum, hvor hun havde, indtil sin Død 1934, 5 gode Aar sammen med sin Søster Kirsten Marie og med sine 2 Børn Kirstine og Kirsten. I Østergaard blev nemlig de gamle Traditioner fra Ungdomsaarene i Ørregaard holdt vedlige. Der blev altid sunget de gamle grundtvigske Sange i Højskolesangbogen og undertiden holdt Møder i Plantagen.

— 1¹/₂ Aar efter om- igen Bryllup i Ørre- Marie og Mikkell Øster- naturligvis uden Spiritus. udmærket endda, Stemnin- Marie blev gift 1884 med

JENS LARSEN

Efter Højskoleopholdet og Rejsen til Norge overtog Jens Gaarden, 22 Aar gammel, i hvilken Anledning han modtog følgende Sang fra sin Farbror Lauge Jensen Bundgaard i Gjellerup.

Han tog nu godt fat paa Gaardens Drift, øgede Besætningen, og Gaarden ombyggede han helt, Stue-
i Nord; det blev en smuk
en velbegavet Mand
Tillidshverv i Sog-
Sygdommen fat;
at se den præ-
gaa den Vej. —
Larsen gerne tale
jeg besøgte ham.
just rejst sammen
havde for en stor
naar vi med Ky-
for at sælge Uld-
Lauritsen i Kristia-
16. Oktober 1889, Da-
29 Aar. Paa hans Grav-
skrevet disse sande Ord:
Hjerter«. — Da Jens Larsen
Holmgaard i Hjemmet og sagde blandt andet, at havde Jens Larsen
levet, havde Ørre maaske igen faaet sin Rigsdagsmand.

Jens Larsen

ET ØNSKE TIL UNGKARL JENS LARSEN

paa hans Fødselsdag den 15. October 1882.

Tone: Her komme dine arme Smaa

Tillykke kjære Brodersøn!
Alt paa din Fødselsdag saa skjøn
Et Ønske jeg for dig frembær
Til ham som styrer Himlens Hær.

Om jeg tilbage skuer nu
Jeg seer og kommer da ihu
At Eders Fader, Moder god
Saa tidlig Eder her forlod.

Gud kaldte dem en Børneflokk
Stod ene da, skøndt her var nok
Forældres Raad dog borte var,
Dog Herren vel det styret har.

I unge Søskende og Smaa,
saa herlig sammen kunde gaa,
Og dele alt saa vel i Fred
I Enighed og Kjærlighed.

Og derfor det en Glæde er
For mig idag at komme her,
I min den kjære Fødegaard,
Hvor jeg henleved Barndoms Aar.

Den Gaard du overtager nu,
Mit bedste Ønske modtag du!
Vorherre dig velsigne her
Med hvad dig godt og tjenligt er.

Men glem saa heller ikke da,
At vi engang skal gaa herfra,
Vel den som da har tjent sin Gud
Han salig gaar af Verden ud!

HANS ABILDTRUP LARSEN

Hans Mor mente om ham, at han var saa sart og skrøbelig, saa da hun skulde dø, sagde hun om Hans: »Kunde jeg endda tage ham med nu«; hvad Hans hørte og aldrig glemte.

Hans var 5 Aar da han holdt sit Indtog i Ørre Skole, endda i den store Klasse. Han har naturligvis været i Følge med en af sine Søstre. Det blev en ren Festdag i Skolen. Hans var ikke det mindste imponeret af de nye Omgivelser, han gik omkring i Skolen som derhjemme og gav sit Besyv med om Tingene, ja, fortalte om, hvad de havde hjemme. Børnene maatte le højt, og Læreren, Holmgaard, morede sig ogsaa godt. Engang da denne forlod sin Stol oppe ved Pulten, kravlede Hans op paa den, satte sig, og saa triumferende ned paa Forsamlingen og sagde: Hæær ka' a osse sej! Jubel.

Lærer Holmgaard kom tit til Ørregaard, og var meget Velkommen. Det gjorde jo meget til Hans' Frimodighed.

Om Hans' første Skoledag blev der fortalt i Aar og Dag efter. Men der gik jo næsten 2 Aar før han rigtig kom til at gaa i Skole og var 7 Aar.

Som nævnt tidligere kom Hans straks efter sin Konfirmation i Realskolen i Herning. Denne Skole var lige oprettet af den kendte Politiker Thomas Nielsen og Hans var vist nok en af de første Elever paa denne Skole. Efter Præliminær Eksamen kom Hans til København hvor han gik paa Døckers Kursus og tog Studentereksamen. Han studerede derefter Medicin, og efter at han i nogen Tid efter sin Embedseksamen havde vikarieret forskellige Steder, sidst i Holsted, overtog han den derværende Læges Praksis efter dennes Død, og var nu praktiserende Læge her fra 1891 indtil han paa Grund af Sygdom afstod sin Praksis i 1929 og flyttede

til Frederiksberg hvor han døde 2 Aar senere. Hans Larsen fik efterhaanden en meget stor Praksis i Holsted og var meget afholdt af Befolkningen hvorom efterfølgende Artikler ved hans Død bærer Vidnesbyrd.

Under sin Virksomhed og i det store gæstfrie Hus der førtes i Holsted havde han en stor Støtte i sin mangeaarige Husbestyrerinde Frk. Marie Nielsen fra Kidderiks Mølle.

DØDSFALD

Læge H. A. Larsen, tidligere Holsted.

Det er med dyb Vemod, at Folk i Holsted og Omegn modtager Budskabet om, at deres gamle afholdte Læge, H. A. Larsen, i Gaar er død i København, 68 Aar gammel.

Det var øjensynligt, at Læge Larsen ikke kunde taale Omplantningen, da han for kun godt 2 Aar siden efter at have solgt sin Praksis her i Holsted flyttede til København. Ikke længe derefter sporedes det, at han svækkedes, og for et halvt Aars Tid siden blev han ramt af en Lammelse, hvorefter Kræfterne ret hurtigt svandt, og nu er han altsaa død.

Naar Vemoden ved dette Dødsfald bliver saa dyb og ægte, skyldes det, at Læge Larsen saa afgjort var vokset sammen med Befolkningen her gennem sit næsten 40aarige Virke. Ved hele sin Færd og sin store Hjælp-somhed vandt han alle, og han var i det hele taget en god Mand for sin By.

Hans Abildtrup Larsen fødtes den 18. Juni 1863 i Ørre Sogn ved Herning, hvor hans Forældre var Gaardmandsfolk, og her voksede han op. Han var saaledes baade ved sin Oprindelse og Opdragelse nær knyttet til den jydsk Bondejord, og han fornægtede aldrig, trods sin senere Uddannelse denne sin Oprindelse, og hele hans Personlighed rummede i sig Jydens bedste Egenskaber: En god Forstand, et tørt Lune og stor Hjælpsomhed. Ikke mindst disse Egenskaber gjorde ham til den dygtige og afholdte Læge.

Sin Barndoms Skolegang fik han hos den kendte Ørre-Degn, Iver Holmgaard, en Mand som Larsen hele sit Liv satte umaadelig højt; thi han vidste, hvor meget denne Mand havde betydet for ham.

Sammen med sine to Brødre, Pastor Larsen, Jelling, og Overretssagfører Svenning Larsen, København, begyndte han efter Konfirmationen sin Uddannelse paa Thomas Niensens Realskole i Herning. Derfra til Døckers Kursus i København, hvor han sad paa Skolebænk med sin Nabo gennem mange Aar, nu afdøde Dommer A. C. Frost.

Larsen blev medicinsk Kandidat 1889, og efter at have gjort Kandidat-tjeneste paa Sct. Johannes Stiftelsen og aftjent sin Værnepligt som Under-læge, nedsatte han sig 1891 som praktiserende Læge i Holsted.

Her boede Larsen saa gennem næsten 40 Aar, indtil han 1929 solgte sin Praksis til Læge Cold Mortensen. Her vandt Larsen et godt Navn i sit Sogn og omliggende Sogne som en dygtig Læge og et retlinet Menneske, og her vandt han sig kun

skellige Egenskaber kom i hans Lægegerning. gelig, han interesse-sine Patienter, og dommelige Maade alt. Derfor havde og betroede ham og Svagheder. — borte, den gamle vil Mindet om paa Egnen med han i mere end stand ydede. Hans

— Under stor Delta-H. A. Larsen, tidligere Fødesogns Kirkegaard, Ørre samledes Følget i den lille til sidste Plads. Den hvide Kiste henstod i Kirkens Kor, smukt pyntet med Roser og Grønt, og den lille Kirke var smykket med Grønt og Julelys. I Følget saas mange fra Holsted og flere af Kollegerne i Ribe Amt var ogsaa mødt for at vise den gamle Læge den sidste Ære, ligesom ogsaa en Del af de signerede Kranse var fra hans gamle Virkekreds.

Sørgehøjtideligheden indlededes med, at der præluderedes fra Orgelet, som Læge Larsen i sin Tid skænkede sin Fødesogns Kirke.

Efter Salmen »Du Herre Krist«, traadte Afdødes Broder, Pastor Larsen, Jelling, frem bag Baaren og holdt, synligt bevæget, en usædvanlig smuk og gribende Brodertale, idet han bl. a. udtalte: Ja, saa er det kommet, som vi det sidste halve Aar har tænkt os snart vilde komme, at Hans i Holsted ikke er mere iblandt os. Han er nu gaaet bort, og snart skal han sænkes ned i sin Fødestavns Jord, som han selv har ønsket det. Han tilbragte største Delen af sin Levetid i Holsted, og jeg véd, at han dér har

Farbror Hans

Venner. Hans gode men-her udmærket til Hjælp Han var lun og hyg-rede sig stærkt for kunde paa sin ejen-tale med dem om de Tillid til ham trygt alle Sorger Nu er han altsaa Læge; men længe ham leve her Tak for alt, hvad bogstavelig For-Minde være æret! c. gelse begravedes Læge

Holsted, i Gaar paa sit ved Herning. — Ved 2-Tiden Sognekirke, der snart fyldtes

Haven i Holsted

haft en god og lykkelig Arbejdsdag; men jeg tror ogsaa at turde sige, at Holsted i ham havde en kyndig og dygtig Læge, et rettænkende og pligttro Menneske, og jeg tror, at hans rolige Maade at tage Tingene paa ofte hjalp lige saa meget paa en Sygdom som Medicineren. Det laa ham i hvert Fald stærkt paa Sinde at hjælpe og at lindre, hvor det var gørligt; han tænkte mere paa at hjælpe end paa hvad Betalingen kunde blive, og derfor maatte alle andre Hensyn vige, naar det gjaldt hans Gerning. Han havde det hos sig, som næsten alle Vestjyderne har; han var trofast, og derfor véd jeg ogsaa, at man skønnede paa ham i Holsted. Selv om han aldrig higede efter Paaskønnelse, véd jeg dog, han glædede sig, naar han mødte den.

Jeg tør vist ogsaa sige, at han var Holsted en god Borger, baade hjemme og i det offentlige Liv. Han elskede at samles med sine mange Venner i sit hyggelige Hjem til en god Aften; da kom ret hans lune Humør frem. Han var tillige interesseret i de Arbejder, der højnede hans By, og tog Del i disse Arbejder som en god Medborger. — Men stadig kom ogsaa

Sidste Besog i Aulum

Kærligheden til hans Hjemstavn stærkt frem. Hvert Aar til Pinse drog han til de hjemlige Egne, og han sørgede for, at der ikke groede Græs paa Stier, der førte til Søskendeflokken; han var os i Sandhed en god Broder og tog oprigtig Del i vore Glæder, men ogsaa i vore Sorger og vor Modgang.

Men der er endnu et Borgerskab, det, der udgør det allerdybeste Lag i en Menneskesjæl, det, som Paulus udtrykker med Ordene: »Thi vort Borgerskab er i Himlene, hvorfra vi ogsaa venter den Herre Jesus som Frelser.« Vi tør tro, at vor Broder holdt fast paa, hvad der var givet ham i hans Daab. Han havde et skarpt Øje for alt det overfladiske og uægte, der kan være ved Retninger, og han blev derfor aldrig retningspræget, men søgte i Enfoldighed og Troskab at holde det egentlige fast, det, der er af Gud.

Endelig en Tak til alle, der er kommen her til Stede for at dele dette med os og bevise vor Broder den sidste Ære. En Tak til Frk. Marie Nielsen, hans trofaste Medhjælper gennem de mange Aar. Hun beredte

ham et smukt Hjem, og hun hjalp ham til Rette i hans Gerning. Hun har ogsaa ydet ham Sjælepleje til det sidste.

Vi har saa nu kun Minderne tilbage om Hans; men vi maa ikke i Dag glemme, at han fik en lykkelig og god Livsdag, og vi vil takke Gud for at hans Lidelser ikke blev langvarige. Vi har tillige endnu den indre Forvisning om, at Menneskelivet til syvende og sidst ikke er Støv og Aske; men at hele Livet først kom-

kommenhed. — Broder-højtideligheden i Kir-hvor Pastor Larsen kastelsen. — Læge traadte derpaa og bragte en Takgen og sluttede Larsen en per-Begravelsen sam-samlingshuset. — der Grand, Holsted, Ord takkede afdøde og trofaste Læge-Endvidere talte Over-Larsen, København (af-kede Frk. Marie Nielsen forning i Læge Larsens Hjem,

Aar, da Gerningen krævede stor Opofrelse. Derefter skiltes Følget, den afholdte gamle Læge var ført til det sidste Hvilested; men Mindet om ham vil leve længe blandt dem, der kendte ham. — Hans Larsen testamenterede 17.000 Kr. til sit Fødesogn og 28.000 Kr. til Holsted Sogn til forskellige Formaal, derunder bl. a. til Sygepleje og Bibliotek samt 10.000 til danske Studiefond og 10.000 til danske Lægers Hjælpeforening.

Den 18. Juni 1939, Hans Larsens Fødselsdag, blev der af Beboerne i Holsted og Omegn afsløret en Mindesten for Læge Larsen i Holsted Plantage, som han selv havde været ivrig Medstifter af.

Paa Mindestenen staar:

Sygdommen bandt han
Tilliden vandt han
Venner fandt han.

Mindesten

mer frem hinsides i sin Fuld-sønner bar efter Sørge-ken Kisten til Graven, forrettede Jordpaa-Møller, Brørup, frem til Graven fra Lægeforenin-med at bringe sonlig Tak. Efter ledes Følget i For-Her talte Forstan-der i hjertelige for hans opofrende gerning i Holsted. retssagfører Svenning dødes Broder), der tak-hendes omsorgsfulde Ger-ikke mindst de sidste Par

ANDERS LARSEN

Som sin Broder Hans kom Anders et Par Aar efter sin Konfirmation paa Thomas Niensens Realskole i Herning. Efter Præliminæreksamen dér kom Anders paa Døckers Kursus i København hvor han paa 2 Aar tog Studentereksamen og derefter studerede Teologi.

Efter endt Embedseksamen underviste han paa en Skole i København og manuducerede, men i 1893 søgte og fik han Embedet som Sognepræst i Gødvad-Balle lige udenfor Silkeborg, her virkede han i 9 Aar.

I 1893 blev han gift med Marie Christoffersen. Datter af Læge M. Christoffersen i Ringsted. I Præstegaarden i Gødvad ligesom ogsaa senere i Jelling blev der dyrket megen Musik og Sang idet baade Marie og Anders baade sang og spillede og havde musikalske Anlæg. I 1902 blev Anders forflyttet til Jellinge-Hover, dette var et meget stort Embede, omfattende 2 store tæt befolkede Sogne. I Aaret 1919 afgik Marie ved Døden. I Aaret 1921 indgik Anders Ægteskab med Valborg Braa Hansen der overlever ham.

Paa Grund af lang Tids svær Sygdom maatte Anders tage sin Afsked i Aaret 1933 og døde i 1937. Ved hans Død skrev en gammel Ven, Forstander Hasselbalch, følgende Artikel om hans Virke i Jelling.

Fhv. Sognepræst A. LARSEN

Der er allerede for et Par Dage siden herfra skrevet nogle Mindeord, begge sande og hjertelige, om vor bortgangne gamle Præst, men man har anmodet om at faa dem suppleret, bl. a. med nogle biografiske Oplysninger.

Pastor Anders Larsen kom til Verden den 3. April 1866 i Ørre ved Herning, hvor hans Forældre var Gaardmandsfolk. Ret tidligt blev han faderløs, og for hver sin Arv kom 3 Brødre til Læsningen. En blev Læge, en blev Jurist, og vor Ven blev Theolog. Det var altid fængslende at høre ham fortælle Træk fra sin Læsetid i Herning og i København. Bestandig fremgik det, hvorledes Arbejdet blev gjort i Alvor og dog gav Anledning til at finde de fornøjelige Træk. Allerede tidligt maa Pastor Larsen her have røbet sit jyske Sind i Foreningen af Alvor og Munterhed.

Efter at have taget Studentereksamen fra et privat Kursus, studerede han i seks Aar og blev theologisk Kandidat i Aaret 1891, var Manuduktør i to Aar, var dernæst Sognepræst i Gødvad og Balle ved Silkeborg i ni Aar. 1902 kom han til Jelling og Hover og fungerede her i 31 Aar til 1933, da han paa Grund af svær Sygdom tog sin Afsked. De sidste Aar har han saa boet her i Jelling.

Det blev ovenfor nævnt, at hans Sind rummede Alvor og Munterhed. Til Tider tog Alvoren sin Broderpart, ja en enkelt Gang saa stærkt, at det næsten blev til Tungvind af Søren Kierkegaards Format, hvad ikke formindskedes, naar han begav sig ind i Ensomhedens vidtstrakte Hede i Kierkegaards Skrifter. I saadan en Tid var Humoren kun tilstede som et svagt, medlidende Smil, men den var der. Alle vi, som har kendt ham, véd hvad han allerede i Gød-

har gennemgaaet af egen dom, og forundrede os hvormed han bar det. ved at blive ham var næsten utrø-

Thi han slap ind-

delsen med ham, ogsaa for Sorgen. sine Vinger sam-

sen for den Glæde, Forstaaelsen og Sog-

neses Befolk-

med de bedre Dage, Præstegaarden tog han derimod og livede op. frimodigen, men gik ikke faren forkyndte han Guds

Anders Larsen

Syndernes Forladelse og bad Søndag efter Søndag for dem, der lever Livet, og dem, der skal dø, men med en særlig Varme bad han for de unge og bad dem ind i Guds Haand. Hans Prædiken var altid vel forberedt, skrevet op med liden Skrift, saa den gjorde sin Tjeneste mest for Tanker der arbejdede, og kunde undværes, medens Prædiken blev holdt. Det vilde have været ham umuligt at læse den uden at holde den helt op til Øjnene. Hans theologiske Studium fortsattes igennem Aarene, navnlig havde Over-

sættelsen og Udlægningen af det græske Ny Testamente hans Interesse. Derfor kunde det ogsaa hænde, at den første Del af hans Tale forekom noget lærd. Imidlertid tænkte alle, som kendte ham: »Bi lidt, Vidnesbyrdet skal nok komme«. Og det kom. Han, som var Skrifttheolog, talte altid inderligst, naar han vidnede om Daaben, dér havde han med al sin Bibel-

lærdom sit faste Stæde og indbød ogsaa os til at staa der. Her er vist ogsaa Forklaringen paa, at han, som ikke var grundtvigsk indstillet, lod

vadtiden og siden her i Jelling og sine nærmestes Syg-

over den stille Styrke, Ja, engang var det for svært, og han stelig. Næsten!

gensinde Forbin-

som raader for alt, Og da den foldede men og veg Plad-

der fulgte med Medfølelsen hos ning og som fulgte som holdt Indtog i ydmygt og taknemligt

Hans Vidnesbyrd blev mindre dybt. Prøvet og er-

usigelige Barmhjertelighed i

os synge saa mange af Grundtvigs Salmer. Pastor Larsen havde Bibelstaven i sin Haand, og med den pegede han paa Daaben.

Men hvad var det saa, der i Dagliglivet og ved festlige Lejligheder gjorde ham sympatetisk for os? Ser vi hans Ansigt for os, forekommer det i Mindet, at det røbede et ganske særligt Træk. Baade kunde han se alvorlig og eftertænsom ud og derimellem fæste sit Blik paa os med en ejendommelig Interesse. Han saa ikke spejdende eller forskende paa os, men personligt forstaaende. Med et Ord sagt forener han sin Alvor og sin Velvillie i Opmærksomheden. Det er godt, at nogen vil se paa os, men bedre dog, om nogen vil se paa os med imødekommende Opmærksomhed. Her laa hans menneskelige Evne. Talte han til et Barn f. Eks., en af sine Konfirmander, var Barnet — uden at vide hvorfor — indenfor hans Bliks Fortryllelse. Lige til det sidste saa vi dette hos ham. Han kunde sidde og betragte sin Haand f. Eks. og saa kom det Øjeblik, da han saa paa os, snart i Alvor, snart i Humor, og imens var den han talte til aldrig i Tvivl om, hvor opmærksomt, det vil her sige: hvor venligt og fint han talte til den, som netop hørte paa ham — der var i dette Øjeblik ingen anden til for ham. Her er Forklaringen paa, at han, som i mange Aar var ene om de to store Sogne og kun kunde komme langsomt frem, alligevel staar i den personlige Velviljes Lys hos saa mange. Han brugte Lejligheden, om den end varede aldrig saa kort, til at faa den tiltalende Forbindelse i Stand. Et endnu: han vidste vist ikke selv, at han havde denne Opmærksomhedens Gave, men han brugte den.

Til sidst skal nævnes hans store Taalmodighed under de sidste fire Aars Sygdom og Smerter. Prædikegerningen havde han ikke mere, men alligevel er den Prædiken, som hans Eksempel i Udholdenhed uden Klage har holdt for os, gaet os alle dybt til Hjerte, og vi under ham Udfrielsen og takker for hans Gerning som Præst og som Menneske iblandt os.

Skønt vi gerne vilde have set ham fremdeles, vilde have haft hans Blik hvilende paa os, siger vi ham Farvel, Guds Fred og Tak.

Livet er blevet til Minde, og saaledes er det med Guds Hjælp ogsaa bevaret for Evigheden.

Jelling, den 12. August 1932.

Chr. Hasselbalch.

SVENNING POGGAARD LARSEN

Svenning var kun 5 Aar da hans Far døde, men dette gjorde dog ikke dybere Indtryk idet det fortælles at han sprang rundt i Gaarden og sagde at naar Manden var død skulde han da ikke ud med Faar mere. De to hjemmeværende Søstre sørgede da ogsaa i alle Retninger godt for ham, hvad han heller aldrig glemte dem. — Som sine Brødre begyndte han sin Skolegang hos Lærer Holmgaard i Ørre, fortsatte derefter i Realskolen i Herning og rejste derefter til København, hvor han blev Student fra Maribo Skole. Derefter studerede han Jura og efter endt Eksamen i 1897 var han Sagfører fuldmægtig i København og efter at have faaet Beretningsnedsatte han sig som Overretssagfører den 9. Februar 1900, dig med at han de som selvstændig ret stor Manuduktionsvirksomhed. — I Juni samme Aar blev Svenning gift med Ellen Hammel. I 1903 flyttede de til Vanløse, hvor Svenning stadig bor. — Svenning føler sig stærkt knyttet til sin jyske Familie og heri er han altid blevet støttet af sin Kone, og som Følge heraf blev Hjemmet i Vanløse et Samlingssted for Familien naar de var i København enten paa kortere Besøg eller under Studieophold.

Svenning Larsen

Svenning har gennem Aarene oparbejdet en meget velanset Forretning, og bliver paaskønnet af Familie og Klienter, hvilket fremgaar af følgende Brev som Svenning modtog fra sin Barndomsven, Iver Foldager, paa 35 Aars Dagen for sin Virksomhed.

»Som bette Knægt sagde du Navnet, men føjede til »Kønne Navn« —. Trods du vel nok var et fremmeligt Barn saa troer jeg dog ikke du selv havde haft nogen Indflydelse paa Valget, da det i Ørre var Skik at Børnene fik Navn første Søndag efter at de var født, saa nogen Grund til Vigtighed synes ikke dengang at være tilstede. Men efter at du nu har arbejdet 35 Aar i selvstændig Virksomhed kan du tilføje — Gode Navn — og det har du Grund til at være stolt af for det har du selv ved Flid og ærligt Ar-

Villaen med Familien

bejde skaffet dig, derfor vil ogsaa vi i Dag være blandt de mange som i Dagens Anledning ønsker at Manden med det — Gode Navn — maa faa Lov til endnu i mange Aar at nyde Glæden og Frugterne af de 35 Aars ærlige Arbejde.«

Fra Barndommen hjemme paa Heden har Svenning bevaret Trangen til det store vide Udsyn og denne tilfredsstillende han ved milelange Ture ud over Landet saa godt som hver Søndag og naar Lejlighed ellers gives, og helst alene.

I øvrigt er hans største Glæde at rejse; men bortset fra en kort Tur med sine Brødre til Norge og Sverrig i 1912 var der ikke hverken Tid eller Raad dertil før Svenning blev 60.

Han rejste da med sin Kone og de 2 yngste Børn til Sicilien. 1932 var han alene i Lapland og paa Nordkap. 1934 med 2 Børn i Norge og paa Svalbard. 1935 i Finland alene. 1936 med Rejsefælle 3 Uger i Rusland. 1937 rejste han med Gerda til Wien. 1939 paa Lofoten for at se Torskefiskeriet i April og samme Sommer i Sverrig.

I Aarene derefter har Forholdene jo desværre forhindret alle Rejser.

Ved Svennings 70 Aars Fødselsdag skrev Husets gamle Ven, Rode-mester Bjerke, omstaaende Sang til ham.

Svenning Larsen med sine Børnebørn

Melodi: „Jeg har sagt det saa tidt“.

Vi vil synge det ud
Som et manende Bud,
Dette Land, det er vort, det er dit.
Ifra Hedebolds Tid,
Gennem Fred, gennem Strid
For din Frihed vi tappert har lidt.

Du vor Moder i Nød,
Vi som randt af dit Skød,
Vi har svoret den dyreste Ed.
Alle møder vi frem,
Hvis det gælder vort Hjem,
Vor Arne, dens dyrebare Fred.

For det Land, det er vort,
Kun en Plet paa et Kort,
Men den dyreste Plet paa vor Jord,
Den har set vore Haab,
Døbt i Frihedens Daab,
Staar som Forpost for Brød're i Nord.

Julestjernen er tændt,
Vore Tanker er vendt
Imod Tiden som kommer og gaar.
Af den kolde barske Jord
Sædekornet atter gror
I den kom'ne livgivne Vaar.

Naar du gaar paa din Tur,
Sang i Mol, Sang i Dur
Hilser dig som en Ven i det Fri.
Højt mod Sky, Lærke sang,
Hist en Kirkeklokkes Klang,
Luften fyldt af den summende Bi.

Sommer lun over Land,
Varmedis ved Hav og Strand,
Leens Klang over duftende Eng.
Nu det stunder mod Nat,
Taagespind over Krat,
Sol som synker mod rødgylden Seng.

Og naar Regn fra Sydvest
Fylder Landet med Blæst
Medens Sol bryder frem mellem Sky,
Staar hver Busk — alle Træer
Klædt i høstgyldne Klæ'er,
Og vi drømmer om Vaaren paany.

Denne Sang er til dig,
Som en »Kjæp« paa din Vej,
Tag den med, naar du gaar dig en Tur.
Ingen Bast — intet Baand,
Ingen pansret, knyttet Haand,
Men kun Toner af Danmarks gamle Lur.

Du, som vandre saa glad,
Et Foryngelsens Bad
Er hver Tur for dit Sind, for dit Blod,
Derfor godt jeg forstaar,
De syvti svundne Aar,
Al den Glæde du fik af din Fod.

